

Ichthus
college

TAAL- EN REKENBELEIDSPLAN

2018-2020

Ichthus College

Kampen

Brinnummer : 02VB en O7ZI
Werkgeversnummer : 40709
Opgesteld door : mw. C. Renkema i.s.m. vakgroep Nederlands, vakgroep wiskunde/rekenen, dyslexiecoaches en rekencoaches
Versie : 1
Datum : sept 2018

Inhoud

1. Voorwoord	3
2. Visie op taal- en rekenbeleid	4
3. Schoolbrede aanpak	5
3.1 Leerlingvolgsysteem taal- en rekenen	5
3.2 Op weg naar maatwerk	7
3.3 Schoolbrede doelen	8
4. Protocol dyslexie	9
4.1 Voorwoord en visie op dyslexiebegeleiding	9
4.2 Definitie en kenmerken van dyslexie	10
4.3 Van signalering tot diagnose	12
4.4 Begeleiding, basisfaciliteiten en extra aanbod	14
4.5 Dyslexie en het (school) examen	21
4.6 Doelen op het gebied van dyslexie	22
5. Protocol dyscalculie	23
5.1 Voorwoord en visie op dyscalculie begeleiding	23
5.2 Definities en kenmerken van dyscalculie en ernstige rekenproblemen	24
5.3 Van signalering tot diagnose	26
5.4 Begeleiding; basisfaciliteiten en extra aanbod	27
5.5 Dyscalculie en het (school)examen	29
5.6 Doelen op het gebied van dyscalculie/ER	30
6. Bijlagen	31
6.1 Taal- en rekenbeleidsplan doel 1	31
6.2 Taal- en rekenbeleidsplan doel 2	32
6.3 Taal- en rekenbeleidsplan doel 3	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.4 Taal- en rekenbeleidsplan doel 4	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.5 Resultaten Diatoetsen taal en rekenen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. Voorwoord

Bij deze treft u het taal- en rekenbeleidsplan aan van het Ichthus College. Dit beleid is voorbereid door coördinator leerlingbegeleiding Carolien Renkema samen met de vakgroep voorzitters, de dyslexiecoaches en de rekencoach.

Sinds 1 augustus 2010 is de wet 'Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen' ingevoerd. De kern van de wet vormt het Referentiekader taal en rekenen. Hierin staat wat leerlingen op verschillende momenten in hun schoolloopbaan op het gebied van taal en rekenen moeten kennen en kunnen. Daarmee wordt het referentiekader een leidraad voor de school, docenten en het onderwijsprogramma. De wet vormt de basis voor doorlopende leerlijnen taal en rekenen.

Sinds het schooljaar 2013-2014 moeten leerlingen in het voortgezet onderwijs laten zien of zij over het vereiste referentieniveau voor rekenen beschikken door het afleggen van de rekentoets.

In het regeerakkoord (2017-2021) is opgenomen dat in het voortgezet onderwijs een alternatief komt voor de rekentoets. Het alternatief treedt uiterlijk in het schooljaar 2019-2020 in werking en wordt daarmee voor alle leerlingen op alle niveaus een geïntegreerd onderdeel van het examen. In de tussentijd telt de rekentoets niet langer in het voortgezet onderwijs.

Een eerste uitwerking van het alternatief is inmiddels gepubliceerd (7-03-2018). Het document "Een nieuw perspectief voor rekenen in het voortgezet onderwijs" bevat enkele concrete voorstellen:

In het vmbo zouden er twee wiskundevakken moeten komen:

1. *Wiskunde 2F*, verplicht voor alle leerlingen.
2. *Wiskunde plus*, een keuzevak dat in sommige profielen echter verplicht is.

In het vak met de werktitel '*wiskunde 2F*' zouden de referentieniveaus 2F centraal moeten staan. De inhoud van het vak dat voorlopig '*wiskunde plus*' is gedoopt, varieert per leerweg en mogelijk per profiel. Zowel *wiskunde 2F* als *wiskunde plus* zouden een schoolexamen én een centraal examen moeten krijgen. *Wiskunde 2F* zou samen met Nederlands zelfs een kernvak moeten worden.

Op havo/vwo kiest men ervoor om de rekenvaardigheden te toetsen tijdens de bestaande examens. Tot zover we nu kunnen zien, moet dat impliciet gebeuren. Voor de kleine groep havisten zonder wiskunde denkt men aan het invoeren van een schoolexamen rekenen.

Wat er op korte termijn gaat veranderen, is op dit moment nog niet helemaal duidelijk. Het Ichthus College blijft zich richten op het behalen van de referentieniveaus door leerlingen.

Vanaf 2014/2015 is de inhoud van het eindexamen voor het vak Nederlands voor alle schooltypen aangepast. Ook de examens van andere vakken worden geijkt aan de verschillende referentieniveaus.

Het taal- en rekenbeleid van het Ichthus College, zal hierop zijn gericht: het behalen van de referentieniveaus door leerlingen. Daarnaast willen we het taal- en rekenbewustzijn in en buiten de lessen schoolbreed versterken.

2. Visie op taal- en rekenbeleid

Het Ichthus College wil de leerlingen zodanig opleiden dat ze zich goed schriftelijk, mondeling en rekenkundig kunnen uitdrukken en zich goed kunnen redden in de maatschappij. Leerlingen moeten presteren op het minimale gewenste referentieniveau en daarmee voldoen aan de wettelijke eisen. Daarnaast willen we het taal- en rekenbewustzijn in en buiten de lessen schoolbreed versterken.

Om bovenstaande te kunnen bereiken is maatwerk nodig. De taal- en rekenlijn moet een lijn zijn op basis van maatwerk en individuele behoefte. Er moet rekening worden gehouden met verschillen; niet elke leerling zal hetzelfde programma moeten/hoeven te volgen.

Om maatwerk te kunnen leveren moeten we eerst het niveau van de leerlingen vaststellen op de verschillende gebieden. Dat doen we met de toetsen van "Diatoetsen". Deze toetsen zijn een diagnostisch instrument; de school krijgt inzicht in de taal- en rekenvaardigheid van de leerlingen. De toetsen zijn gevalideerd aan de referentieniveaus en het Europees referentiekader; we krijgen zicht op hoever de leerlingen zijn met de leerstof. Bovendien laat elke toets deelscores zien op de verschillende domeinen/gebieden. Op basis van de deelscores kan er maatwerk geboden worden.

Het Ichthus College is van mening dat de docent een voorbeeldfunctie heeft in rekenvaardigheid en taalvaardigheid. De ontwikkeling van taalvaardigheid gaat verder dan alleen het vak Nederlands, elke docent is taaldocent. Leesvaardigheid is de sleutel tot studiesucces, deze vaardigheid dient aandacht te krijgen bij alle vakken waarbij leesvaardigheid een grote rol speelt.

Het taal- en rekenbeleidsplan is een levend document, dat betekent dat het plan nog in ontwikkeling is. Het plan wordt aangevuld en zo nodig bijgesteld als de situatie dit vereist.

3. Schoolbrede aanpak

3.1 Leerlingvolgsysteem taal- en rekenen

In de onderbouw (vmbo leerjaar 1 en 2, havo/vwo leerjaar 1, 2 en 3) nemen we toetsen af op het gebied van begrijpend lezen, spelling/taalverzorging, Engels en rekenen. We gebruiken daarvoor de toetsen van Diatoetsen. Deze toetsen zijn een diagnostisch instrument; de school krijgt inzicht in de taal- en rekenvaardigheid van de leerlingen. De toetsen zijn gevalideerd aan de referentieniveaus en het Europees referentiekader; we krijgen zicht op hoever de leerlingen zijn met de leerstof.

3.1.1 Onderdelen die getoetst worden

Begrijpend lezen

Diatekst is een diagnostische toets voor begrijpend lezen. De toets meet het begrip van schoolboekteksten aan de hand van meerkeuzevragen. Het begrip van teksten wordt op 3 niveaus gemeten: woordniveau, zins- en alineaniveau en algeheel tekstniveau. De toets uitslag bestaat uit een begrijpend leesniveau met deelscores op micro-, meso- en macroniveau. Een letterscore waarmee leerlingen vergeleken worden met leerlingen van hetzelfde niveau. Daarnaast wordt het begrijpend leesniveau gekoppeld aan de referentieniveaus.

Spelling en taalverzorging

Diaspel is een toets voor spelling en taalverzorging. De toets meet aan de hand van vragen de kennis van leerlingen op drie gebieden: woordspelling, werkwoordspelling en begrippen. De uitslag van diaspel wordt gegeven in een spelvaardigheidsniveau (SN) dat gekoppeld is aan referentieniveaus. De letterscore vergelijkt de prestatie van de leerling met scores van leerlingen van hetzelfde onderwijsniveau.

Engels

Diatekst Engels meet de kennis van het Engelse leesbegrip aan de hand van minimaal vijf teksten met meerkeuzevragen. De vragen zijn onderverdeeld in vragen op micro-, meso- en macroniveau. Hierdoor is het mogelijk het lezerstype van zwakke leerlingen vast te stellen, zodat de toets niet alleen signaleert, maar ook diagnosticeert. De uitslag van Diatekst Engels wordt gegeven in de vorm van een begrijpend leesniveau Engels (ELN), deelscores op micro-, meso- en macroniveau en een letterscore die de prestatie van de leerling vergelijkt met scores van leerlingen van hetzelfde onderwijsniveau en bij zwakke lezers een lezerstype. Het begrijpend leesniveau Engels wordt gekoppeld aan het bijbehorende niveau uit het Europees Referentiekader.

Rekenen

Diacijfer meet het rekenniveau van leerlingen. In de opgaven van diacijfer is taal zo veel mogelijk vervangen door beeld. Dit levert een betere toetsing van de rekenvaardigheid op omdat leerlingen zo niet worden afgeleid door de taligheid van de opgaven. De uitslag van de toets wordt gegeven in een rekenniveau dat gekoppeld is aan de referentieniveaus. Daarnaast wordt ook per domein een score gegeven zodat te zien is op welke domeinen de leerlingen problemen ondervindt. De letterscore vergelijkt de prestaties van de leerling met scores van leerlingen van hetzelfde onderwijsniveau.

3.1.2 Afnamemomenten

1 ^e helft leerjaar 1	Begrijpend lezen Spelling en taalverzorging Engels Rekenen	bb/kb/tl/havo/vwo
2 ^e helft leerjaar 1	Begrijpend lezen Spelling en taalverzorging Engels Rekenen	bb/kb/tl/havo/vwo
2 ^e helft leerjaar 2	Begrijpend lezen Spelling en taalverzorging Engels Rekenen	bb/kb/tl/havo/vwo
2 ^e helft leerjaar 3	Begrijpend lezen Spelling en taalverzorging Engels Rekenen	havo/vwo

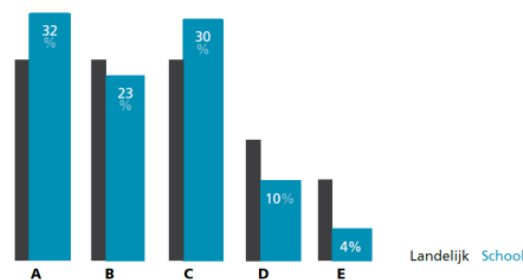
3.1.3 Verwerking van de resultaten

De resultaten worden direct weergegeven in grafische rapportages op school-, klas- en leerling niveau.

Schoolniveau

Op schoolniveau wordt er een analyse gemaakt van de resultaten; we kijken daarbij hoe het Ichthus College scoort vergeleken met de benchmark. Verder kijken we naar de ontwikkeling door de jaren heen; hoe wordt er gescoord vergeleken met voorgaande jaren. Naast de analyse mogelijkheid van "Diatoetsen" maken we ook gebruik van QlikView.

OP SCHOOLNIVEAU

Klasniveau

Op klasniveau wordt er gekeken naar hoe de klas ervoor staat, wat is het gemiddelde niveau en hoe groot zijn de niveau-verschillen. De resultaten op klasniveau worden gedeeld met de klassenmentoren en de lesgevers in kernvakken. Bovendien worden de scores verwerkt in de groepsplannen van de klassen en de OPP's. Aan de lesgevers van de kernvakken wordt gevraagd gerichte aandacht te geven aan de leerlingen die onvoldoende scores op de toetsen. Bovendien wordt aangegeven op welke domeinen/gebieden de leerlingen onvoldoende scores.

OP KLASNIVEAU

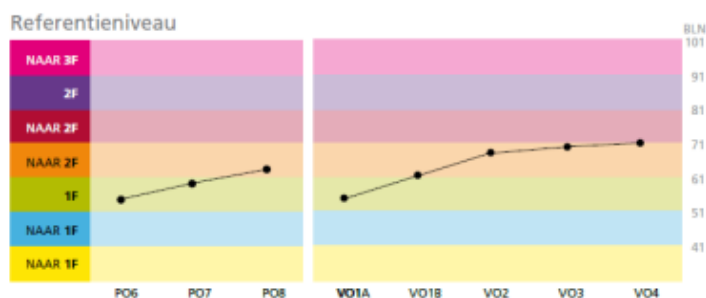
LEERJAAR 2	DIATEKST		DAAWOORD		DIA SPEL		DIAKSPER		DIATEKST ENGELS					
	N/A	Bekendheidsniveau	Lectuurtype	N/A	Lectuurtype	N/A	Bekendheidsniveau	N/A	Bekendheidsniveau	Lectuurtype				
											W/N	W/N	W/N	W/N
Klassengemiddelde	71	NAAR 2		77	B	73	NAAR 2	D	78	NAAR 2	C	86	NAAR 2	Schools
Schoolniveau	75-80	NAAR 2		75-80	B	75-80	NAAR 2	C	75-80	NAAR 2	C	75-80	A2	
Jongere gemiddelde	71	NAAR 2		73	C	77	NAAR 2	C	73	NAAR 2	C	82	BOORDE	A2
Middelste gemiddelde	71	NAAR 2		80	C	76	NAAR 2	C	68	NAAR 2	C	72	A2	
Minimale - Maximale score	51-81			63-90		64-91		58-85		80-91				
Leerling A	71	NAAR 2	A	79	B	73	NAAR 2	D	78	NAAR 2	C	84	NAAR 2	Schools
Leerling B	75	NAAR 2	A	83	B	85	C	78	NAAR 2	C	86	NAAR 2	A2	
Leerling C	76	NAAR 2	A	89	E	72	NAAR 2	D	71	NAAR 2	C	72	A2	
Leerling D	64	NAAR 2	D	77	C	79	NAAR 2	C	76	NAAR 2	C	72	A2	
Leerling E	68	NAAR 2	C	78	C	78	NAAR 2	C	80	NAAR 2	C	77	A2	
Leerling F	51	NAAR 2	E	66	D	71	NAAR 2	D	79	NAAR 2	C	81	NAAR 2	Schools
Leerling G	81	NAAR 2	A	96	A	73	NAAR 2	D	68	NAAR 2	C	80	A2	
Leerling H	72	NAAR 2	A	77	C	91	NAAR 2	A	72	NAAR 2	D	91	NAAR 2	Schools
Leerling I	72	NAAR 2	A	83	B	74	NAAR 2	D	84	NAAR 2	C	88	NAAR 2	Schools
Leerling J	72	NAAR 2	A	75	C	84	NAAR 2	E	79	NAAR 2	C	81	NAAR 2	Schools
Leerling K	78	NAAR 2	A	86	A	80	NAAR 2	C	88	NAAR 2	C	90	A2	

Leerling niveau

Door de afname van "Diatoetsen" krijgen we zicht op hoe de leerling zich ontwikkelt in de onderbouw. De volgende vragen worden beantwoord.

- Hoe staat de leerling ervoor?
- Scores ten opzichte van de referentieniveaus, zicht op de scores op de verschillende gebieden/domeinen
- Vergelijken gegevens eerdere toetsing

OP LEERLINGNIVEAU

3.2 Op weg naar maatwerk

3.2.1 Aanbod van lessen

Reguliere aanbod

In bijna alle klassen staat rekenen voor één uur per week op het rooster, met uitzondering van vwo 4 en 5. In deze klassen wordt rekenen één periode één uur aangeboden. In de examenklassen havo 5 en tl 4 is er voor de leerlingen met een onvoldoende op de rekentoets in de voor-examenklassen behaald nog een periode met één uur rekenen.

Voor de vakken Nederlands en Engels staat voor de onderbouw een extra uur op het rooster in vergelijking met het verplichte aantal uren Nederlands en Engels. Docenten in de kernvakken worden geïnformeerd over de uitslagen van "Diatoetsen", vooral de deelscores zijn van belang voor deze docenten omdat de deelscores informatie geven over de verschillende gebieden/domeinen van de kernvakken. In de reguliere lessen wordt extra aandacht besteed aan leerlingen met een D-score en E-score. Bovendien krijgen leerlingen met een E-score begeleiding buiten de reguliere lessen.

Extra aanbod

Naar aanleiding van de uitslagen van Diatoetsen bieden we leerlingen in de onderbouw een periode begeleiding aan op het gebied van rekenen, begrijpend lezen, spelling en Engels. Voor een periode van acht weken wordt wekelijks een begeleidingsuur gegeven aan leerlingen die een E-score halen. Deze uren worden gegeven door vakdocenten. Na afloop van deze lessen wordt er geëvalueerd en er wordt gekeken naar welke leerlingen op schema liggen en welke leerlingen nog achterblijven.

Plus aanbod

Leerlingen die ondanks de begeleidingslessen onvoldoende blijven scoren op een onderdeel wordt een periode RT aangeboden. Deze begeleiding is één op één en wordt gegeven door een remedial teacher van de Landstede expertise groep.

Materialen

In de begeleidingslessen wordt voor de onderdelen begrijpend lezen en Engels gebruik gemaakt van Diaplus. In Diaplus zit een grote hoeveelheid teksten gerangschikt op niveau (overeenkomstig met de uitslagen van "Diatoetsen") en thema. Bij de teksten werkbladen beschikbaar met opdrachten. De docent kan dus op maat materiaal zoeken voor de leerlingen.

In de reguliere lessen en begeleidingslessen van rekenen wordt er gebruik gemaakt van Bettermarks. Bettermarks is een adaptieve wiskunde- en rekenmethode met

differentiatiemogelijkheden en geeft inzicht in de voortgang en het leerproces van elke leerling. In 2018/2019 gebruiken we om te onderzoeken of Bettermarks ook geschikt is voor de rekenzwakke leerling of de leerlingen met dyscalculie. Mogelijk wordt muiswerk nog aangeschaft als aanvulling op Bettermarks.

3.2.2 Inzet vakgroepen

Vakgroep Nederlands

De vakgroep Nederlands heeft in hun vakgroep plan doelen en acties afgesproken om de leesvaardigheid van de leerlingen te verbeteren. De vakgroep streeft naar leesbevordering. Een goed middel hiervoor zou zijn het inlassen van een collectief leesmoment in vmbo. De vakgroep onderzoekt deze mogelijkheid door te kijken op andere scholen waar zo'n uur is ingevoerd. Ook zal bekeken worden of leerlingen in uitvaluren verplicht aan het lezen kunnen worden gezet.

Verder wil de vakgroep de leesstrategie uniformeren voor zakelijk lezen. Zowel in de onderbouw als de bovenbouw moeten de leerlingen op alle niveaus hetzelfde omgaan met een zakelijke tekst. Deze leesstrategie moet ook in lijn zijn met wat de leerling in het vreemdetalenonderwijs aangeleerd krijgt. We denken aan een poster die overal komt te hangen. Ook tijdens de studielessen moeten strategieën aan bod komen. Met name het feit dat leerlingen eerst de tekst moeten lezen en dan pas de vragen moeten bekijken, moet aandacht krijgen.

Vakgroep Science

De vakgroep Science is actief bezig met lees/taalvaardigheid. Zij hebben zich verdiept in de voorwaarden van begrijpend lezen en gekeken waar de vakdocent invloed heeft op dit proces. Voor de onderbouw en bovenbouw is een document gemaakt die aan leerlingen en ouders mee wordt gegeven ter ondersteuning. Daarnaast is er geoefend met modellen zodat de docenten deze didactische vaardigheid kunnen inzetten tijdens de lessen.

Vakgroep wiskunde/rekenen

De vakgroep wiskunde/rekenen is tevreden over haar rekenmethode "Bettermarks". Deze methode biedt maatwerk en is voor de meeste leerlingen motiverend om mee te werken. De resultaten n.a.v. Diatoetsen rekenen zijn goed, men streeft naar meer voldoende bij de rekentoets, met name op havo niveau.

3.3 Schoolbrede doelen

Voor de periode 2018-2020 willen we werken aan de volgende doelen. De doelen zijn SMART uitgewerkt in een PDCA-cyclus. (zie bijlage).

- Verbeteren van de leesvaardigheid van de leerlingen
- Bewustwording bij vakdocenten: elke docent is een taaldocent
- Behoud van goede resultaten bij Diatoetsen rekenen
- Verbeteren van de resultaten van de rekentoets

4. Protocol dyslexie

4.1 Voorwoord en visie op dyslexiebegeleiding

Voor u ligt het protocol dyslexie van het Ichthus College. Hierin wordt beschreven wat dyslexie is en wat de eventuele gevolgen hiervan kunnen zijn voor de leerling binnen het voortgezet onderwijs. Binnen het Ichthus College worden faciliteiten geboden, waarmee de problemen die leerlingen met dyslexie ervaren, (deels) kunnen worden gecompenseerd, geremedieerd en gedispenseerd. Dit protocol is gebaseerd op het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs, dat in opdracht van het Ministerie OCW is geschreven en aan alle vo-scholen in Nederland is gestuurd.

In dit document staat beschreven hoe het Ichthus College omgaat met leerlingen met dyslexie. Op basis van het protocol gecombineerd met onze visie op het onderwijs, is er een aantal uitgangspunten geformuleerd.

Waar in het dyslexieprotocol gesproken wordt over ouders kan ook gesproken worden van ouder(s)/verzorger(s). Om de leesbaarheid van het protocol te vergroten is er voor gekozen om te kiezen voor het woord ouders waar ouder(s)/verzorger(s) gelezen kan worden. Tevens geldt dat er gesproken wordt over 'hij' als het gaat om een dyslectische leerling. Uiteraard wordt hier zowel hij als zij bedoeld.

Ten eerste wil het Ichthus College een school zijn die kinderen in staat stelt hun talenten te ontwikkelen en dat type onderwijs te volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten. Ons dyslexiebeleid heeft tot doel de dyslectische leerlingen een eerlijke kans te geven het diploma te halen dat past bij de cognitieve capaciteiten van de leerling. De voorwaarden om een opleiding met goed gevolg af te ronden zijn niet voor een onbelangrijk deel terug te voeren op de capaciteiten en het doorzettingsvermogen van de leerling zelf. Daarnaast zal de school de voorwaarden moeten scheppen om een leerling, die last heeft van dyslexie, zo goed mogelijk te begeleiden.

Ten tweede wil het Ichthus College wil zoveel mogelijk maatwerk bieden als het om zorg voor leerlingen gaat. We zijn ons ervan bewust dat behoeftes van leerlingen gedurende hun schoolloopbaan kunnen veranderen, evenals de inzichten die rondom dyslexie ontwikkeld worden. Daarop is het beleid dan ook gebaseerd; een zich voortdurend ontwikkelende vorm van ondersteuning waarbij zoveel mogelijk maatwerk geleverd wordt. Het Ichthus College vindt het belangrijk om de balans te zoeken tussen stimuleren/remediëren aan de ene kant en aan de andere kant compenseren en dispensereren. De balans ligt bij iedere leerling met dyslexie ergens anders. Aan school de taak die balans te zoeken. Bij dit proces heeft de school ouders nodig. Een goede samenwerking tussen ouders en school is nodig voor een effectieve dyslexiebegeleiding.

Ten derde gaan we uit van het economische principe. Dat houdt in dat begeleiding erop gericht is om een leerling met minimale extra inspanning (en dat kan soms nog veel zijn) maximaal resultaat halen. Resultaat betekent dan: een voldoende halen, overgaan naar de volgende klas of het diploma halen.

Tot slot vinden we het belangrijk dat een leerling leert omgaan met zijn dyslexie; is de leerling zich bewust van de hindernissen die hij ondervindt door zijn dyslexie? Is hij zich bewust van zijn compensatiemogelijkheden en kan hij deze inzetten? Een leerling in het voortgezet onderwijs heeft de mogelijkheid om over zijn talenten en beperkingen te praten en mee te denken. We willen de leerlingen zelfstandig en zelfbewust maken in het omgaan met dyslexie.

4.2 Definitie en kenmerken van dyslexie

4.2.1 Definitie

Dyslexie wordt omschreven als "een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking." (bron: Stichting Dyslexie Nederland, 2016)

Dit betekent dat het gaat om een ernstig lees- en /of spellingsachterstand die hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot leren en waarbij andere factoren die het leren hebben beïnvloed, uitgesloten moeten worden. Dyslexie is een handicap die niet te verhelpen is. Het is niet altijd gemakkelijk dyslexie te herkennen; dyslexie komt in verschillende mate voor, van zwak tot zeer ernstig.

Er is bij dyslexie altijd sprake van een individu gebonden profiel. Om vast te stellen hoe dit profiel er voor de leerling uit ziet, wordt een *onderkennende diagnose*, een *verklarende diagnose* en een *indicerende diagnose* gesteld.

Bij een *onderkennende diagnose* gaat het erom na te gaan of er sprake is van dyslexie en in welke mate. De onderkennende diagnose gebeurt op grond van objectief waarneembare kenmerken. De stichting Dyslexie Nederland noemt drie criteria. Daaraan moet voldaan zijn om te kunnen spreken van dyslexie:

- Het vaardigheidsniveau van lezen op woordniveau en/of spelling ligt significant onder hetgeen van het individu, gegeven zijn/haar leeftijd en omstandigheden, wordt gevraagd (criterium van de achterstand).
- Het probleem in het aanleren en toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau blijft bestaan, ook wanneer voorzien wordt in adequate remediërende instructie en oefening (criterium van de didactische resistentie).
- Als er sprake is van een achterstand en van didactische resistentie, dan is het vervolgens noodzakelijk om vast te stellen in hoeverre omgevingsfactoren en algemene specifieke persoonsfactoren (verstandelijke beperking, doof-en slechthorendheid, neurologische problemen, slecht onderwijs) uitgesloten kunnen worden.

Bij een *verklarende diagnose* wordt gekeken naar de factoren die bij de leerling dyslexie veroorzaken. Het onderzoek naar dyslexie is nog in volle gang. Factoren die momenteel veelvuldig in verband worden gebracht met het ontstaan van dyslexie zijn:

- Tekorten in de fonologische verwerking en het werkgeheugen
- Een lagere benoemsnelheid
- Tekorten in de toegankelijkheid van taalkennis
- Tekorten in de automatisering van complexe vaardigheden

Als dyslexie in de familie voorkomt, is de kans dat een kind de stoornis ook heeft veel groter dan wanneer dit niet het geval is.

Een *indicerende diagnose* levert uitspraken op hoe we de leerling kunnen ondersteunen bij zijn functioneren in het onderwijs en hem leren omgaan met zijn dyslexie. Die aanpak is gebaseerd op de bevindingen van de onderkennende en verklarende diagnose en op de concrete belemmeringen waar een leerling tegenaan loopt.

4.2.2 Gevolgen dyslexie

Dyslexie heeft consequenties voor het volgen van voortgezet onderwijs. Ten eerste denken we dan aan de consequenties voor taaltaken en algemene leertaken, maar de gevolgen voor het sociaal-emotioneel functioneren en taakgedrag moeten niet onderschat worden. Hieronder worden de (mogelijke) gevolgen van dyslexie in het vo genoemd.

- Problemen met automatiseren
 - Technisch lezen; dit kan consequenties hebben voor het begrijpen van de tekst doordat woorden soms verkeerd gelezen worden of relevante informatie wordt overgeslagen door een gebrek aan tijd
 - Het onthouden van woordbeelden (spelling, mvt)
 - Het onthouden van losse op zichzelf staande gegevens (jaartallen, plaatsnamen)
 - Begrippen en formules
 - Twee dingen tegelijk doen, bijvoorbeeld schrijven en luisteren
- Moderne vreemde talen

Onbekende tekens en klanken vragen om een nieuw woordbeeld, de leerling valt terug op spellend lezen, wat niet ten goede komt aan het begrip van de tekst. Bij Engels geven vooral de uitspraak en de schrijfwijze problemen omdat deze onregelmatig zijn. Bij Frans en Duits zijn er problemen vanwege de vele nieuwe klanktekenkoppelingen

 - Moeilijk verschillen kunnen horen tussen de klanken in woorden
 - Moeite hebben met het uiteenrafelen van woorden en samenvoegen van klanken
 - Problemen hebben met de uitspraak; leerlingen proberen door een fonetische uitspraak vat te krijgen op de schrijfwijze
- Verbale vaardigheden
 - Soms moeite met het vinden van de juiste woorden en maken verbaal een zwakke indruk
 - Geen problemen om te begrijpen wat anderen bedoelen, maar wel om zelf het verhaal onder woorden te brengen
- Exacte vakken

De hoeveelheid tekst bij bijvoorbeeld wiskunde is tegenwoordig groot. Dyslectische leerlingen komen bij het maken van huiswerk tijd te kort omdat ze traag lezen en informatie langzaam verwerken. Toetsen worden soms slecht gemaakt omdat ze de vraag niet of onvoldoende nauwkeurig kunnen lezen of te weinig tijd hebben om het antwoord op te schrijven.
- Zaakvakken

Niet het begrijpend lezen, maar het technisch lezen veroorzaakt een vertraging van het tempo. Problemen met technisch lezen kan het begrip van de tekst bemoeilijken. Het onthouden van losse context loze gegevens worden moeilijk in het geheugen opgenomen.
- Concentratie

Leerlingen met dyslexie kunnen over het algemeen moeilijk hun aandacht bij iets houden. Dit heeft te maken met het zwakke werkgeheugen. Ze hebben moeite zich af te sluiten voor zaken die niet belangrijk zijn zoals achtergrondgeluiden.
- Sociaal-emotionele ontwikkeling

Leerlingen met dyslexie leveren op school een enorme inspanning, maar het leidt niet altijd tot het gewenste resultaat. Op school worden leerlingen met dyslexie voortdurend geconfronteerd met hun beperking. Hierdoor kunnen ze hun zelfvertrouwen verliezen. Soms leidt het tot faalangst of depressie.

4.3 Van signalering tot diagnose

4.3.1 Dossiergegevens

De coördinatoren leerlingbegeleiding van de onderbouw nemen bij aanmelding elk dossier door. Je kunt met betrekking tot dyslexie drie groepen leerlingen onderscheiden:

- o *Leerlingen die binnenkomen met een dyslexieverklaring*
- o *Leerlingen waarbij vermoedens zijn van dyslexie, maar er is geen officiële verklaring*
- o *De overige leerlingen*

Leerlingen die binnenkomen met een verklaring:

De dyslexiecoach neemt het dossier door. Bij bijzonderheden (bijv. het gebruik van hulpmiddelen) neemt de dyslexiecoach contact op met ouders en/of het basisonderwijs zodat de overstap zo voorspoedig mogelijk verloopt. De naam van de leerling wordt op de dyslexielijst geplaatst. In het groepsoverzicht wordt vermeld dat de leerling een dyslexieverklaring heeft en voor welke faciliteiten hij/zij in aanmerking komt. Op deze manier zijn alle lesgevers op de hoogte van de dyslexieverklaring. Tenslotte zal er in het LVS een melding gemaakt worden van de dyslexieverklaring.

In de 2^e week van het schooljaar krijgt de leerling een dyslexiepas. De dyslexiecoach voert een eerste gesprek met de leerling en maakt een inschatting wat de leerling nodig heeft van school.

Na elke periode voert de dyslexiecoach een voortgangsgesprek met de leerlingen met dyslexie. De dyslexiecoach informeert ook bij de vakdocenten naar bijzonderheden/zorgen bij de leerlingen met dyslexie. Aan de hand van de informatie van de vakdocenten, informatie van de leerling en de cijferlijst bepaalt de dyslexiecoach of er vervolgstappen nodig zijn. Vervolgstappen kunnen zijn: inzet hulpmiddelen, inzet RT, contact met thuis e.d.

Leerlingen waarbij vermoedens zijn van dyslexie:

Mocht het basisonderwijs op het aanmeldingsformulier aangeven dat er bij een leerling een vermoeden van dyslexie is, dan vragen we ouders toestemming om een vooronderzoek te doen naar dyslexie door onze dyslexiecoach. De resultaten van dit vooronderzoek leggen we voor aan onze orthopedagoog. Als uit het vooronderzoek blijkt dat er sterke aanwijzingen richting dyslexie zijn en de hardnekkigheid van de problematiek kan aangetoond worden, zullen we ouders het advies geven om een officieel onderzoek te laten doen naar dyslexie.

Overige leerlingen:

In klas één worden alle leerlingen gescreend op spelling en (tempo)lezen. Naar aanleiding van deze screening (spelling en tempolezen) in combinatie met de testgegevens van het basisonderwijs kan er een vermoeden ontstaan van dyslexie. Mochten er vermoedens van dyslexie zijn dan vragen we ouders toestemming om een vooronderzoek te doen naar dyslexie door onze dyslexiecoach.

In incidentele gevallen ontstaat er een vermoeden van dyslexie naar aanleiding van de resultaten en/of de observaties van de vakdocenten. De mentor legt dit signaal neer bij de dyslexiecoach. De dyslexiecoach bekijkt dan het dossier van de leerling, de cijferlijst en de gegevens van de screening. Op basis van deze gegevens wordt besloten in overleg met de orthopedagoog of er een vooronderzoek gedaan moet worden naar dyslexie. Ouders wordt om toestemming gevraagd.

De resultaten van dit vooronderzoek leggen we voor aan onze orthopedagoog. Als uit het vooronderzoek blijkt dat er sterke aanwijzingen richting dyslexie zijn en de hardnekkigheid van de problematiek kan aangetoond worden, zullen we ouders het advies geven om een officieel onderzoek te laten doen naar dyslexie.

4.3.2 Screening klas 1

Aan het begin van het eerste leerjaar worden alle leerlingen getoetst op het gebied van lezen en spelling. De dyslexiecoach coördineert de afname van deze toetsen.

Gebied	Naam van de toets	Afname: wanneer en door wie?	Verwerking en analyse
Spelling	Het wonderlijke weer	Week 3 van het schooljaar door docent Nederlands	Dyslexiecoach maakt overzichten per klas. Dyslexiecoach maakt een analyse van de resultaten en informeert de mentor en vakdocenten. Leerlingen met uitval bij spelling en/of tempolezen komen in aanmerking voor verder (dossier) onderzoek.
Technisch lezen/begrijpend lezen	Hoe gevaarlijk is een tekenbeet	Week 3 van het schooljaar door docent studieles	

De resultaten van deze toetsen gaan naar de mentor en intern begeleider ter informatie en bespreking in de leerlingbespreking. De dyslexiecoach overlegt met de orthopedagoog welke leerlingen op basis van de screening in aanmerking komen voor een vooronderzoek naar dyslexie. Hierbij wordt ook gekeken naar de gegevens van het basisonderwijs. Indien een leerling in aanmerking komt voor een vooronderzoek naar dyslexie, zal er contact gezocht worden met ouders om toestemming te vragen. De resultaten van dit vooronderzoek leggen we voor aan onze orthopedagoog. Als uit het vooronderzoek blijkt dat er sterke aanwijzingen richting dyslexie zijn, zullen we ouders het advies geven om een officieel onderzoek te laten doen naar dyslexie.

4.3.3 Vooronderzoek naar dyslexie

Het vooronderzoek naar dyslexie wordt uitgevoerd door de dyslexiecoach en bestaat uit de volgende onderdelen:

- Invullen van het formulier vooronderzoek *dyslexie*
- Afname van een aanvullend dictee (PI-dictee ,Keukendeurkruk of SVT)
- Afname van de EMT (technisch lezen)
- Afname van de Klepel (technisch lezen)

De resultaten van dit vooronderzoek leggen we voor aan onze orthopedagoog. Als uit het vooronderzoek blijkt dat er sterke aanwijzingen richting dyslexie zijn, wordt de leerling doorverwezen naar de orthopedagoog of dyslexiespecialist voor een dyslexiescreening. Mocht er uit deze dyslexiescreening ook signalen van dyslexie naar voren komen, dan zullen we ouders het advies geven om een officieel onderzoek te laten doen naar dyslexie.

4.3.4 Officieel onderzoek naar dyslexie

Indien een leerling in aanmerking komt voor een officieel onderzoek naar dyslexie zal de dyslexiecoach contact zoeken met ouders. De dyslexiecoach zal het advies toelichten en het traject en de kosten bespreken met ouders. Als ouders akkoord gaan met een officieel onderzoek naar dyslexie, zal de dyslexiecoach de leerling aanmelden bij "Expertise VO, Landstede Groep" voor een officieel onderzoek naar dyslexie. Het onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen:

- Individueel onderzoek door de orthopedagoog (vindt plaats op school)
- Gesprek met ouders door de orthopedagoog (vindt plaats op school)
- Groepsonderzoek (ongeveer één dagdeel en vindt plaats in Zwolle; Expertise VO, Landstede Groep)

Aan dit onderzoek zijn kosten verbonden. Het Ichthus College neemt 25% van de kosten voor haar rekening. Ouders betalen 75% van de kosten. De prijs van het onderzoek naar dyslexie wordt vermeld op de website van "Expertise VO, Landstede Groep".

4.3.5 De dyslexieverklaring

Een dyslexieverklaring geeft aan dat uit psychodiagnostisch onderzoek is gebleken dat bij de leerling dyslexie is vastgesteld. Ook geeft de verklaring expliciet aan welke ernstige belemmeringen hij of zij ondervindt bij het volgen van onderwijs. Tenslotte geeft de dyslexieverklaring zo concreet mogelijk aan welke maatregelen, faciliteiten, materialen, begeleidings- en behandelvormen voor de dyslectische leerling noodzakelijk zijn. Omdat dyslexie een stoornis is met een structureel karakter, is de geldigheidsduur van dyslexieverklaring onbepaald. Het kan zijn dat de faciliteiten aangepast moeten worden in de loop der jaren. Een dyslexieverklaring moet ondertekend zijn door een bevoegd deskundige (GZ-psycholoog of orthopedagoog-generalist).

4.4 Begeleiding, basisfaciliteiten en extra aanbod

In de begeleiding van leerlingen met dyslexie is het Ichthus College op zoek naar de balans tussen stimulans en uitdaging aan de ene kant en aan de andere kant compenseren en dispensereren. Bij iedere leerling met dyslexie ligt die balans ergens anders. Dyslexiebegeleiding is maatwerk. Het uitgangspunt daarbij is dat de leerlingen hun talenten ontwikkelen en dat type onderwijs volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten. Ons dyslexiebeleid heeft tot doel de dyslectische leerlingen een eerlijke kans te geven het diploma te halen dat past bij de cognitieve capaciteiten van de leerling. De voorwaarden om een opleiding met goed gevolg af te ronden zijn niet voor een onbelangrijk deel terug te voeren op de capaciteiten en het doorzettingsvermogen van de leerling zelf. Daarnaast zal de school de voorwaarden moeten scheppen om een leerling, die last heeft van dyslexie, zo goed mogelijk te begeleiden. Hieronder staat beschreven hoe het Ichthus College deze visie in praktijk brengt.

4.4.1 Beschrijving van de basisfaciliteiten

DYVA-training

Leerlingen met een dyslexieverklaring starten in klas één met een dyslexievaardigheidstraining. In deze training besteden we aandacht aan:

- Dyslexie, feiten en fabels
- Dyslexie op het voortgezet onderwijs
- Werken met hulpmiddelen zoals Sprint Plus
- Leermanieren (Quizlet en het leren van tekst)

De aanpak voor leerlingen op BBL en KBL niveau is meer individueel. Zij krijgen na de intake een dyslexiepas en ontvangen een dyslexievaardigheidstraining in kleinere groepjes. Deze doelgroep heeft meer herhaling nodig.

Dyslexiepas

Leerlingen met een dyslexieverklaring krijgen op het Ichthus College een individuele dyslexiepas. Op deze pas staan de maatregelen waarop de leerling recht heeft:

- Extra tijd voor toetsen en SO's (20% extra tijd)
- Toetsen in lettertype Arial, puntgrootte 12
- Aangepaste beoordeling spelfouten zoals afgesproken in de vakgroepen.
- Voorleesbeurten in overleg
- Mondeling overhoren bij de volgende vakken: ...
- Gebruik van Sprint Plus bij de volgende vakken: ...

De dyslexiecoach bepaalt welke maatregelen worden aangevinkt op de dyslexiepas. Naast een dyslexiepas wordt er in het groepsplan van de klasmelding gemaakt van de dyslexieverklaring met de bijbehorende faciliteiten zodat de docenten weten welke leerlingen dyslectisch zijn en waar ze recht op hebben. Tenslotte wordt er in het leerlingvolgsysteem aangegeven dat een leerling een dyslexieverklaring heeft.

Voortgangsgesprekken

Tweemaal per jaar wordt er met elke leerling een voortgangsgesprek gevoerd (zo nodig vaker). Er wordt gekeken naar de volgende zaken:

- Welke leermanieren gebruikt de leerling? Zijn deze effectief?
- Hoe is de balans tussen inspanning en ontspanning? Nog gezond?
- Krijgt de leerling voldoende begrip/steun van de vakdocenten m.b.t. dyslexie?
- Welke hulpmiddelen gebruikt de leerling? Hulp/hulpmiddelen nodig?
- Welke resultaten heeft de leerling?

Bij bijzonderheden worden ouders ingeschakeld en gezamenlijk afspraken gemaakt.

Compensatieafspraken bij de talen

Ten behoeve van dyslectische leerlingen wordt bij de talen tijdens de lessen een afwijkende wijze van beoordelen gevolgd. Voor de centrale examens wordt bij de beoordeling het correctievoorschrift gevolgd. De afwijkende wijze van beoordelen tijdens de opleiding is voor de afzonderlijke talen:

Nederlands:

1. Bij schrijfofdrachten wordt bij dyslectische leerlingen een maximum voor taalfoutenaftrek gehanteerd.
2. Bij de overige toetsen, boekverslagen en werkstukken wordt bij dyslectische leerlingen maximaal 1 punt voor 10 taalfouten afgetrokken.
3. Fouten m.b.t. letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties (duer) worden niet fout gerekend.
4. Fouten m.b.t. (mede) klinkerverdubbeling worden niet meegerekend (kopen, kipen)
5. Fouten m.b.t. leerbare regels worden wel meegerekend; bij werkwoordspelling gaat het dus om de goede uitgang.
6. Binnen het jaarprogramma is spelling slechts een onderdeel van het vak Nederlands, dus een dyslectische leerling kan dit onderdeel compenseren met andere onderdelen.

Engels

1. Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend als de vertaling correct is. Dit met uitzondering van grammaticale onderdelen.
2. Fouten m.b.t. letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties en overige spelfouten worden niet fout gerekend.
3. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden bovenstaande regels niet.
4. Bij schrijfvaardigheid tot aan de SE's is het toegestaan om aan te geven in welke grammaticale vorm het moet staan. Geeft de (fonetische) spelling een verkeerd antwoord aan, maar is de aangegeven grammaticale vorm goed, dan scoort de leerling 50% van de vraag. Bij vaste rijtjes (bijvoorbeeld bij onregelmatige werkwoorden) is foute spelling incorrect.

Frans

1. Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend als de vertaling correct is. Dit met uitzondering van grammaticale fouten
2. 50% van de fouten m.b.t. accenten wordt niet meegerekend
3. Overige spelfouten tellen bij dyslectische leerlingen voor 50% van het aantal spelfouten
4. Fouten m.b.t. letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties worden niet fout gerekend
5. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden bovenstaande regels niet
6. Consequente herhalingsfouten worden slechts één keer meegeteld volgens de aangepaste beoordeling.
7. Accenten worden als een kwart fout gerekend, dit geldt ook voor niet-dyslectische leerlingen.
8. Fouten in mannelijke en vrouwelijk tellen als een kwart fout, dit geldt t ook voor niet-dyslectische leerlingen.

Duits

5. Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend als de vertaling correct is. Dit met uitzondering van grammaticale fouten.
Schließen = sliezen
wir sind = wihr sint
6. Als een Umlaut in de grammatica is behandeld en foutief wordt toegepast geldt dat als een hele fout (NB: een maand later geldt dat voor een dyslect natuurlijk alweer anders).
er fährt, dan is fahrt of fehrt fout
7. Fouten m.b.t. letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties, letters die vergeten worden, worden niet fout gerekend.
Freund = Fruend
8. Overige spelfouten tellen bij dyslectische leerlingen voor 50% van het aantal spelfouten.
9. Fouten bij hoofdletter gebruik aan het begin van de zin of bij een zelfstandig naamwoord worden niet fout gerekend.
10. Grammaticafouten bij de uitgangen van werkwoorden en naamvallen zijn doorgaans fout.
dem, den
kommd / sint
11. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden bovenstaande regels niet.
schön = mooi
schon = al, reeds

Klassieke talen

12. Spreek- & luistervaardigheid noch schrijfvaardigheid is een vaardigheid die bij klassieke talen wordt onderwezen of getoetst, spellingsvaardigheid dus evenmin. De leesvaardigheid van de leerling in de klassieke taal staat centraal
13. De leerling hoeft slechts te spellen in de klassieke taal, wanneer getoetst wordt of hij een bepaalde verbuiging of vervoeging beheerst of kan toepassen. Hierbij worden letteromdraaiingen in vaste klinkercombinaties noch in stam (bijvoorbeeld 'peuro' i.p.v. 'puero') noch in uitgang (bijvoorbeeld 'servea' i.p.v. 'servae') fout gerekend, ongeacht of het woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt
14. Hierbij worden letteromdraaiingen in medeklinkerpatronen (bijvoorbeeld 'approquinpare' i.p.v. 'appropinquare') evenmin fout gerekend, ongeacht of het woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt
15. Slechts wanneer een uitgang zodanig verkeerd gespeld wordt dat er een andere bestaande uitgang komt te staan, wordt dit fout gerekend (bijvoorbeeld 'pueris' i.p.v. 'pueros' of 'clamabatur' i.p.v. 'clamabantur')
16. Overige spelfouten tellen bij dyslectische leerlingen voor 50% van het aantal spelfouten

N.B in voorkomende gevallen kan op grond van de uitkomsten van onderzoek worden overgegaan tot individuele aanpassingen

4.4.2 Beschrijving van de extra faciliteiten

Sprint Plus

Sprint Plus is een programma dat leerlingen ondersteuning kan bieden op verschillende gebieden, als het (strategisch) lezen, het spellen en het studeren. Sprint Plus is een compenserend ICT-hulpmiddel. Dit hulpmiddel wordt ingezet bij de leerling met een dyslexieverklaring op advies van de dyslexiecoach en/of orthopedagoog. Overwegingen om dit hulpmiddel in te zetten zijn:

- Als de resultaten van de leerling tegenvallen gezien de capaciteiten ondanks een goede (huiswerk) houding van de leerling.
- Als het competentiegevoel en de motivatie versterkt dienen te worden om demotivatie en uitval te voorkomen.

Leerlingen kunnen op school gebruik maken van dit hulpmiddel bijvoorbeeld om leestoetsen of toetsen met veel leeswerk te laten voorlezen. Ook de tekstverwerkfunctie van Sprint Plus kan helpend zijn bij de talen. Ouders kunnen een thuislicentie aanvragen zodat de leerling ook thuis met Sprint Plus kan werken bijvoorbeeld om de leerboeken te laten voorlezen. Aan gebruik van Sprint Plus zijn geen kosten verbonden.

Daisy-cd's

Leerlingen met een dyslexieverklaring kunnen gebruik van maken van daisy-cd's/downloads. Daisy staat voor digital accessible information system. Daisy biedt op cd-rom of via streaming gesproken studie- en vaklektuur in een digitale vorm. Met andere woorden, de leerboeken staan ingesproken op een cd en kunnen afgespeeld worden via de laptop, computer of op de telefoon met de app LEX. Voor dyslectische leerlingen kan dit een zinvolle ondersteuning zijn. De ervaring leert dat sommige leerlingen deze ondersteuning prettig vinden, andere leerlingen halen geen meerwaarde uit dit hulpmiddel. Op advies van de dyslexie-coach en/of orthopedagoog kan een leerling met dyslexie gaan werken met daisy-cd's. De studieboeken (tekstboeken) worden door school vergoed. Helaas zijn niet alle boeken leverbaar op daisy.

Passend Lezen

Het is mogelijk voor leerlingen met dyslexie (of andere (taal)stoornissen) gebruik te maken van de diensten van Passend Lezen. Leerlingen kunnen t/m 17 jaar gratis gebruik maken van deze diensten. Voor het aanmaken van een account is toestemming van de ouders nodig.

Bij de Bibliotheekservice Passend Lezen hebben leerlingen met dyslexie nl. toegang tot de mooiste romans, de spannendste verhalen en de allerleukste jeugdboeken, in diverse leesvormen en collecties. Zo bestaat de collectie Audiolezen uit ruim 75.000 gesproken boeken! Dus voor iedereen wat wils. En van elke titel kun je een fragment beluisteren. De luisterboeken zijn te beluisteren op de computer of via de app Audiolezen op de telefoon.

Dyslexie coaching

Leerlingen kunnen met vragen of problemen m.b.t. dyslexie terecht bij de dyslexiecoach. Zij kan de leerling leertips geven en helpen met het een goed gebruik van de hulpmiddelen. Verder verzorgt de dyslexiecoach (lichte) begeleiding aan de leerlingen. Mocht deze hulp niet voldoende zijn, dan kan de dyslexiecoach doorverwijzen naar RT (Remedial Teaching).

Remedial teaching

Het Ichthus College heeft via "Expertise VO, Landstede Groep" Remedial Teachers in dienst. Een remedial teacher is een specialist op het gebied van leren leren. Als er in het interne zorgteam wordt besloten om RT in te zetten, gaat de RT-er voor een periode van 10 weken één lesuur per week aan de slag met een leerling. Deze hulp wordt individueel aangeboden. Op advies van de dyslexiecoach en/of de orthopedagoog wordt de leerling doorverwezen naar het zorgteam voor de aanvraag van RT-lessen. Over het algemeen wordt in de RT-lessen gewerkt aan een effectieve leermethode voor de talen. Na afloop van de lessen wordt er een terugkoppeling gedaan naar ouder(s)/verzorger(s), mentor en vakdocent(en). Overwegingen om RT in te zetten zijn: De leerling kan niet voldoen aan de overgangsnormen ondanks een goede werkhouding. De leerling heeft voldoende capaciteiten voor het niveau van onderwijs wat hij/zij volgt.

Ontheffingen en aangepast programma voor de talen

De meeste leerlingen weten zich met de aanpassingen, zoals hiervoor beschreven, te redden binnen het niveau van onderwijs dat zij volgen. Er is echter een kleine groep leerlingen die op dusdanige manier hinder ondervinden van de dyslexie, dat afstromen naar een lager niveau of doubleren dreigt. De talen zijn voor hen een struikelblok. Er is behoefte aan aanpassingen. Het Ichthus College blijft binnen de wettelijke mogelijkheden. De onderwijsinspectie geeft de volgende mogelijkheden aan:

Ontheffingen en/of aanpassingen voor leerlingen met dyslexie:

Doelgroep	Onderbouw	Bovenbouw
Vmbo BBL	Geen ontheffingen mogelijk In het vmbo-BBL wordt Duits en Frans niet aangeboden. Nederlands en Engels zijn verplichte eindexamenvakken.	Geen ontheffingen mogelijk In het vmbo-BBL wordt Duits en Frans niet aangeboden. Nederlands en Engels zijn verplichte eindexamenvakken
Vmbo Kader/ theoretisch	Geen ontheffingen mogelijk. Toelichting: In de eerste twee leerjaren van het vmbo is Frans óf Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Scholen mogen zelf kiezen welke van deze twee zij aanbieden, maar mogen	Leerlingen kunnen profielen/afdelingen kiezen zonder Frans of Duits. Er is dus geen ontheffing van 2 ^e MVT noodzakelijk

	<p>ook beide talen aanbieden. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is daarom geen ontheffing nodig. Vrijstelling voor Frans én Duits is niet mogelijk. Op scholen waar maar één taal wordt gegeven, kan dus geen vrijstelling worden gegeven. Een uitzondering kan worden gemaakt voor leerlingen die doorstromen naar de basisberoepsgerichte leerweg (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 22, eerste lid).</p>	
Havo	<p>Geen ontheffingen mogelijk. Toelichting: In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. Zo kan er bijvoorbeeld meer nadruk worden gelegd op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. De school moet hierbij wel rekening houden met de mogelijke profielkeuze van de leerling in verband met zijn doorstroommogelijkheden. Aanpassingen mogen wel. School is hiertoe niet verplicht.</p>	<p>In de bovenbouw van de havo is per 1 augustus 2007 een tweede moderne vreemde taal in drie van de vier profielen niet verplicht. Havoleerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en maatschappij.</p>
Vwo	<p>Geen ontheffingen mogelijk. Toelichting: In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. Zo kan er bijvoorbeeld meer nadruk</p>	<p>Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen. Leerlingen kunnen hiervan ontheffing krijgen als zij</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een stoornis hebben die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis hebben die effect heeft op taal • Een andere moedertaal hebben dan Nederlands of Fries;

	<p>worden gelegd op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. De school moet hierbij wel rekening houden met de mogelijke profielkeuze van de leerling in verband met zijn doorstroommogelijkheden. Aanpassingen mogen wel. School is hiertoe niet verplicht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Onderwijs volgen in het profiel Natuur en techniek of Natuur en gezondheid, en, bijvoorbeeld door hun dyslexie, zo slecht presteren op de taal waarvoor ze de ontheffing vragen, dat dit naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding in de weg staat. Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt. De mogelijke vrijstellingen voor de bovenbouw van het havo/vwo zijn vastgelegd in het Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26e.
--	---	---

Een leerling komt in aanmerking voor aanpassingen bij de talen op advies van de dyslexiecoach en de orthopedagoog. Overwegingen daarbij zijn:

- Een leerling heeft een zeer goede inzet laten zien, maar blijkt toch niet te kunnen voldoen aan het niveau dat van hem/haar gevraagd wordt op de talen.
- De leerling heeft voldoende capaciteiten voor het niveau van onderwijs dat hij/zij volgt. Hij/zij laat alleen ernstige uitval zien bij de talige vakken.
- Alle mogelijkheden van het (reguliere) protocol dyslexie zijn toegepast, maar hebben onvoldoende resultaat opgeleverd.
- In de thuissituatie is voldoende ondersteuning geboden, maar dit heeft niet geleid tot betere resultaten.
- De motivatie en emotionele ontwikkeling van de leerling dreigt in de knel te komen, door de ernstige belemmering die de leerling ervaart als gevolg van zijn/ haar dyslexie.
- De leerling wil geen examen doen in het vak waar aanpassingen voor gedaan zullen worden.

De aanpassingen gelden voor Duits en/of Frans. De aanpassingen zullen per leerling vastgesteld worden. De maatregelen kunnen bestaan uit:

- De taal wordt op een lager niveau aangeboden.
- Toetsen (of delen van toetsen) worden mondeling in plaats van schriftelijk afgenomen.
- De nadruk komt te liggen op de lees- en luistervaardigheid.
- De leerling leert de woorden en zinnen alleen van het Frans/Duits naar het Nederlands.
- Het minimale cijfer dat de leerling krijgt is een 3 of 4.
- De ouders bakenen thuis de tijd af die de leerling aan het leren van de taal besteedt.

Procedure voor aanvraag van een aangepast programma/ontheffing

Hoe kan een verlicht programma aangevraagd worden? De procedure hiervoor is als volgt:

1. Ouders/verzorgers dienen een gemotiveerd schriftelijk verzoek in bij de dyslexiecoach en/of IB-er van de betreffende afdeling
2. De dyslexie-coach vraagt adviezen aan de betrokken docent(en), de mentor, de decaan en de orthopedagoog en brengt vervolgens advies uit en deelt dit advies met IB-er en mentor.
3. De mentor geeft de beslissing door aan de leerling en de ouders.
De onderbouwing en verantwoording van het besluit worden opgenomen in het individueel document, het leerling-dossier en op de lijst van dyslectische leerlingen wordt de maatregel geregistreerd. In dit document wordt ook vastgelegd wat de gevolgen zijn voor de profielkeuze/vervolgopleiding van de leerling.
4. Ouders en school ondertekenen het document.

Natuurlijk kan de school ook initiatief nemen tot het aanvragen van een verlicht programma voor een dyslectische leerling.

4.5 Dyslexie en het (school) examen

De wetgeving over mogelijke faciliteiten verandert regelmatig. Het dyslexieprotocol wordt hierop dan aangepast. Wij bieden alleen begeleiding binnen de geldende regelgeving. Faciliteiten met betrekking tot dyslexie op school gelden uitsluitend voor die leerlingen, van wie de school een geldige dyslexieverklaring ontvangen heeft.

4.5.1 Tijdverlenging

Leerlingen met een dyslexieverklaring hebben bij het centraal examen recht op een standaard tijdverlenging van 30 minuten. Bij het schoolexamen hebben leerlingen dezelfde rechten als bij het centraal examen, dus ook recht op meer leestijd. Ook hier geldt dat tijdverlenging bij voorkeur in verhouding moet zijn met de toets. Leerlingen die gebruik maken van tijdverlenging zitten achterin de ruimte zodat ze geen hinder ondervinden van leerlingen die eerder weggaan.

4.5.2 Lettertype en vergroting

Vanaf 2013 is Arial 12 de nieuwe standaardletter voor het eindexamen. De school mag de tekst van het examen niet meer vergroten i.v.m. fraudegevoeligheid. Ook alle toetsen en schriftelijke overhoringen worden aangeboden in Arial 12 zodat de leerlingen kunnen wennen aan dit lettertype.

4.5.3 Gebruik laptop

Leerlingen mogen tijdens het schoolexamen en het centraal examen gebruik maken van een laptop. Deze laptop wordt door school verstrekt en heeft geen verbinding met internet. Leerlingen mogen gebruiken de laptop als tekstverwerker met spellingcontrole. Alle leerlingen op BBL en KBL maken gebruik van het examenprogramma Facet. Leerlingen met dyslexie krijgen auditieve ondersteuning en kunnen gebruik maken van de spellingcontrole in Facet.

4.5.4 Auditieve ondersteuning

Een leerling met een dyslexieverklaring heeft recht op auditieve ondersteuning, dat geldt dat voor zowel het schoolexamen als het centraal examen. De leerling kan gebruik maken van daisy-cd's of pdf-bestanden in combinatie met Sprint Plus. Voorwaarde is dat leerlingen gewend zijn deze hulpmiddelen te gebruiken. Voor het eerste tijdvak zijn alle examens op daisy-cd verkrijgbaar, dat geldt ook voor de pdf-bestanden. Voor het tweede tijdvak zijn alleen voor de vakken Nederlands en Engels daisy-cd's beschikbaar. Voor alle vakken van het tweede tijdvak zijn pdf-bestanden beschikbaar. De dyslexiecoach van de locatie inventariseert welke leerlingen met dyslexieverklaring in aanmerking komen voor daisy-cd's of pdf-bestanden met gebruik van Sprint Plus. De examensecretaris vraagt deze faciliteiten aan voor 1 november.

4.5.5 Spellingcorrectie

De exameneisen zijn voor alle leerlingen hetzelfde. Dit geldt ook voor de correctievoorschriften voor spelling. Bij het schoolexamen mag daarbij geen uitzondering maken voor dyslectische leerlingen; de correctievoorschriften gelden voor alle leerlingen. Spelling weegt nooit zwaarder dan ongeveer een tiende van het totaal aantal te behalen punten voor het examen. Voor het schoolexamen wordt hetzelfde uitgangspunt gehanteerd; niet meer dan één punt aftrek voor spelling op het totaal. Tot op heden is het volgens de wet toegestaan gebruik te maken van een computer tijdens tentamens en examens, waarbij de spellingcontrole gebruikt mag worden. De meeste recente regeling kunt u terugvinden op www.examenblad.nl/onderwerp/kandidaten-met-een-beperking/*

4.5.6 Luistertoetsen

Leerlingen met een dyslexieverklaring komen in aanmerking voor een andere afname van de luistertoets. De leespauze tussen de vragen is langer dan de reguliere toets. De afname van de luistertoets vindt plaats in een ander lokaal.

4.5.7 Ouderavond

Elk schooljaar wordt er een informatieavond gehouden voor leerlingen met een dyslexieverklaring en hun ouders. Deze avond is bedoeld om leerlingen en ouders te informeren over de mogelijkheden en werkwijze m.b.t. dyslexie in het eindexamenjaar.

In de laatste maand voor het examen geeft de dyslexiecoach extra begeleiding op het gebied van plannen, oefenen van leesteksten en het maken van samenvattingen voor de zaakvakken.

4.6 Doelen op het gebied van dyslexie

Voor de periode 2018-2020 willen we werken aan de volgende doelen. De doelen zijn SMART uitgewerkt in een PDCA-cyclus. (Zie bijlage).

- Inhoud en vorm van de groepstrainingen verbeteren (denk aan dyslexievaardigheidstraining)
- Vergroten van de vaardigheid m.b.t. gebruik van Sprint Plus van zowel leerlingen als (talen) docenten.
- Optimaliseren van de procedure van het gebruik van de hulpmiddelen bij tentamens/examen

5. Protocol dyscalculie

5.1 Voorwoord en visie op dyscalculie begeleiding

Voor u ligt het protocol dyscalculie en ernstige rekenproblemen van het Ichthus College. Hierin wordt beschreven wat dyscalculie is en wat rekenproblemen zijn en wat de eventuele gevolgen hiervan kunnen zijn voor de leerling binnen het voortgezet onderwijs. Binnen het Ichthus College worden faciliteiten geboden, waarmee de problemen die leerlingen met dyscalculie of rekenproblemen ervaren, (deels) kunnen worden gecompenseerd, gemedieerd en gedispenseerd. Dit protocol is gebaseerd op het Protocol Ernstige Reken- Wiskunde problemen en Dyscalculie voor het vo (hier verder ERWD2 genoemd), dat in opdracht van het Ministerie OCW is geschreven en aan alle vo-scholen in Nederland is gestuurd.

In dit document staat beschreven hoe het Ichthus College omgaat met leerlingen met dyscalculie/ER. Op basis van het protocol ERWD2 gecombineerd met onze visie op het onderwijs, is er een aantal uitgangspunten geformuleerd.

Waar in het dyscalculieprotocol gesproken wordt over ouders kan ook gesproken worden van ouder(s)/verzorger(s). Om de leesbaarheid van het protocol te vergroten is er voor gekozen om te kiezen voor het woord ouders waar ouder(s)/verzorger(s) gelezen kan worden. Tevens geldt dat er gesproken wordt over 'hij' als het gaat om een leerling met dyscalculie/ER. Uiteraard wordt hier zowel hij als zij bedoeld.

Ten eerste wil het Ichthus College een school zijn die kinderen in staat stelt hun talenten te ontwikkelen en dat type onderwijs te volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten. Ons rekenbeleid heeft tot doel de leerlingen met dyscalculie/ER een eerlijke kans te geven het diploma te halen dat past bij de cognitieve capaciteiten van de leerling. De voorwaarden om een opleiding met goed gevolg af te ronden zijn niet voor een onbelangrijk deel terug te voeren op de capaciteiten en het doorzettingsvermogen van de leerling zelf. Daarnaast zal de school de voorwaarden moeten scheppen om een leerling, die last heeft van dyscalculie/ER, zo goed mogelijk te begeleiden.

Ten tweede wil het Ichthus College wil zoveel mogelijk maatwerk bieden als het om zorg voor leerlingen gaat. We zijn ons ervan bewust dat behoeftes van leerlingen gedurende hun schoolloopbaan kunnen veranderen, evenals de inzichten die rondom dyscalculie ontwikkeld worden. Daarop is het beleid dan ook gebaseerd; een zich voortdurend ontwikkelende vorm van ondersteuning waarbij zoveel mogelijk maatwerk geleverd wordt. Het Ichthus College vindt het belangrijk om de balans te zoeken tussen stimuleren/remediëren aan de ene kant en aan de andere kant compenseren en dispensereren. De balans ligt bij iedere leerling met dyscalculie ergens anders. Aan school de taak die balans te zoeken. Bij dit proces heeft de school ouders nodig. Een goede samenwerking tussen ouders en school is nodig voor een effectieve dyscalculiebegeleiding.

Ten derde gaan we uit van het economische principe. Dat houdt in dat begeleiding erop gericht is om een leerling met minimale extra inspanning (en dat kan soms nog veel zijn) maximaal resultaat halen. Resultaat betekent dan: een voldoende halen, overgaan naar de volgende klas of het diploma halen.

Tot slot vinden we het belangrijk dat een leerling leert omgaan met zijn dyscalculie; is de leerling zich bewust van de hindernissen die hij ondervindt door zijn dyscalculie? Is de leerling zich bewust van zijn compensatiemogelijkheden en weet hij deze in te zetten? Een leerling in het voortgezet onderwijs heeft de mogelijkheid om over zijn talenten en beperkingen te praten en mee te denken. We willen de leerlingen zelfstandig en zelfbewust maken in het omgaan met dyscalculie/ER.

5.2 Definities en kenmerken van dyscalculie en ernstige rekenproblemen

5.2.1 Dyscalculie

Vanuit de literatuur blijkt er geen eenduidige visie op de definitie van dyscalculie te bestaan. De twee meest gebruikte definities zijn:
Dyscalculie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen met het aanleren en het vlot/ accuraat oproepen/ toepassen van reken-wiskundekennis (feiten/ afspraken). (Ruijsenaers & van Luit)

Er is sprake van dyscalculie als ernstige reken-wiskunde problemen ontstaan ondanks tijdig ingrijpen, deskundige begeleiding en zorgvuldige pogingen tot afstemming. De problemen blijken hardnekkig te zijn. De reken-wiskundige ontwikkeling van de leerling wordt waarschijnlijk belemmerd door kindfactoren. (protocol ERWD)

Dyscalculie is een complexe stoornis omdat bij rekenen meer hersengebieden worden gebruikt, waaronder ook het taalcentrum. Het gaat bij dyscalculie om een ernstige achterstand die tevens hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot leren. Er is een discrepantie te zien tussen de ontwikkeling van de leerling in het algemeen en zijn reken-wiskundige ontwikkeling.

Vaak vertoont een leerling kenmerken van twee of drie vormen. De drie vormen van dyscalculie die kunnen worden onderscheiden, zijn:

- Visueel-ruimtelijke type
 - Problemen met het plaatsen van cijfers in de getallenrij;
 - hardnekkige problemen met het opschrijven van grote getallen (plaatsverwisselingen);
 - problemen met onderdelen waarbij ruimtelijk inzicht en kennis van ruimtelijke begrippen van belang is (meetkunde).
- Procedurele type
 - Veel fouten in de uitvoering van rekenprocedures;
 - achterstand in het begrip van rekenprocedures;
 - moeite met de volgorde van de stappen die bij complexe berekeningen moeten worden uitgevoerd.
- Verbaal geheugen-type
 - Traag rekenen, waarbij eenvoudige sommetjes (optellen en aftrekken tot twintig en de tafels van vermenigvuldiging) niet gememoriseerd zijn;
 - als de antwoorden uit het geheugen worden gehaald (niet worden berekend) worden er veel fouten gemaakt.

5.2.2 Ernstige rekenproblemen

Om een definitie van rekenproblemen te kunnen geven, is eerst een definitie van de vaardigheid rekenen nodig: *Rekenen is een proces waarin een realiteit (of een abstractie daarvan) wordt eordend of herordend met behulp van op inzicht berustende denkhandelingen, welke ordening in principe is te kwantificeren en die toelaat om er (logische) operaties op uit te voeren dan wel uit af te leiden.* (Ruijsenaers & van Luit)

Met de inhoud van het vak rekenen bedoelen we de referentieniveaus uit het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (rapport Meijerink), waarin beschreven staat wat leerlingen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun schoolloopbaan.

Rekenproblemen zijn dus problemen met het uitvoeren van denkhandelingen in de informatieverwerking en het probleemoplossingsproces of problemen met het leren tellen, het vlot en foutloos omgaan met rekenfeiten, hoeveelheidbegrippen en -relaties, of problemen in het inzicht en logisch denken. (Ruijsenaers & van Luit)

Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan wanneer onvoldoende afstemming wordt gerealiseerd tussen het rekenonderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling. (Protocol ERWD2) Rekenproblemen zijn dus te remediëren, begeleiding richt zich dus vooral op het herstellen van hiaten en het vergroten van het zelfvertrouwen van de leerling.

5.2.3 Kenmerken

Het is niet eenvoudig om vast te stellen of er sprake is (ernstige) rekenproblemen of van dyscalculie. Het verschil zit vooral in de hardnekkigheid van de problematiek en of de problemen die de leerling ervaart, te herstellen zijn of didactisch resistent zijn.

Problematiek die leerlingen met rekenproblemen en dyscalculie ervaren zijn:

De leerling

- Gebruikt simpele procedures (blijft bijvoorbeeld lang op de vingers tellen).
- Maakt veel fouten in een stapsgewijze aanpak.
- Heeft problemen met de volgorde van de te nemen stappen bij een bepaalde strategie.
- Kan geen associaties maken met eerder opgedane kennis.
- Heeft problemen met de plaats van getallen.
- Maakt veelvuldig omkeringen van getallen.
- Kan geen betekenis geven aan hoeveelheden.
- Heeft moeite met het lezen en interpreteren van getallen.
- Heeft moeite met het lezen, schrijven en interpreteren van operatiesymbolen.
- Heeft moeite met getalstructuren en getalkennis.
- Heeft moeite met domeinspecifieke kennis.
- Heeft moeite met mentale representaties van hoeveelheden.

Elke leerling met rekenproblemen of dyscalculie heeft zijn eigen specifieke kenmerken, waardoor begeleiding van deze leerlingen maatwerk is. Begeleiding bij dyscalculie is gericht op het snel leren werken met hulpmiddelen en het leren werken met andere remediërende, compenserende en dispenserende maatregelen uit het begeleidingsplan. Begeleiding bij rekenproblemen is het herstellen van hiaten volgens het werken met handelingsmodel.

5.3 Van signalering tot diagnose

5.3.1 Dossiergegevens

De coördinatoren leerlingbegeleiding van de onderbouw nemen bij aanmelding elk dossier door. Je kunt met betrekking tot dyscalculie drie groepen leerlingen onderscheiden:

- Leerlingen die binnenkomen met een dyscalculieverklaring
- Leerlingen waarbij vermoedens zijn van dyscalculie, maar er is geen officiële verklaring
- De overige leerlingen

Leerlingen die binnenkomen met een verklaring

De rekencoach neemt het dossier door. Bij bijzonderheden (bijv. het gebruik van hulpmiddelen) neemt de rekencoach contact op met ouders en/of het basisonderwijs zodat de overstap zo voorspoedig mogelijk verloopt. De naam van de leerling wordt op de lijst met verklaringen geplaatst. In het groepsoverzicht wordt vermeld dat de leerling een dyscalculieverklaring heeft en voor welke faciliteiten hij/zij in aanmerking komt. Op deze manier zijn alle lesgevers op de hoogte van de verklaring. Tenslotte zal er in het LVS een melding gemaakt worden van de dyslexieverklaring.

Aan het begin van het schooljaar krijgt de leerling een dyscalculiepas. De rekencoach voert een eerste gesprek (intake) met de leerling en maakt een inschatting wat de leerling nodig heeft van school.

Na elke periode voert de rekencoach weer een voortgangsgesprek met de leerling zodat hij de leerling goed kan blijven volgen.

Leerlingen waarbij vermoedens zijn van dyscalculie

Mocht het basisonderwijs op het aanmeldingsformulier aangeven dat er bij een leerling een vermoeden van dyscalculie is, dan vragen we ouders toestemming om een vooronderzoek te doen naar dyscalculie door onze rekencoach. De resultaten van dit vooronderzoek leggen we voor aan onze orthopedagoog. Als uit het vooronderzoek blijkt dat er sterke aanwijzingen richting dyscalculie zijn en de hardnekkigheid van de problematiek kan aangetoond worden, zullen we ouders het advies geven om een officieel onderzoek te laten doen naar dyscalculie

Overige leerlingen

In klas één starten we aan het begin van het schooljaar met een nulmeting op de verschillende onderdeel (begrijpend lezen, spelling/taalverzorging, Engels en rekenen).

Naar aanleiding van de rekentoets in combinatie met de testgegevens van het basisonderwijs kan er een vermoeden ontstaan van dyscalculie. Mochten er vermoedens van dyscalculie zijn dan vragen we ouders toestemming om een vooronderzoek te doen naar dyscalculie door onze rekencoach.

In incidentele gevallen ontstaat er een vermoeden van dyscalculie naar aanleiding van de resultaten en/of de observaties van de vakdocenten. De mentor legt dit signaal neer bij de rekencoach. De rekencoach bekijkt dan het dossier van de leerling, de cijferlijst en de gegevens van de screening. Op basis van deze gegevens wordt besloten in overleg met de orthopedagoog of er een vooronderzoek gedaan moet worden naar dyscalculie. Ouders wordt om toestemming gevraagd.

De resultaten van dit vooronderzoek leggen we voor aan onze orthopedagoog. Als uit het vooronderzoek blijkt dat er sterke aanwijzingen richting dyscalculie zijn en de hardnekkigheid van de problematiek kan aangetoond worden, zullen we ouders het advies geven om een officieel onderzoek te laten doen naar dyscalculie.

5.3.2 Officieel onderzoek naar dyscalculie

Indien een leerling in aanmerking komt voor een officieel onderzoek naar dyscalculie zal de rekencoach contact zoeken met ouders. De rekencoach zal het advies toelichten en het traject en de kosten bespreken met ouders. Als ouders akkoord gaan met een officieel onderzoek naar dyscalculie, zal de rekencoach de leerling aanmelden bij "Expertise VO, Landstede Groep" voor een officieel onderzoek naar dyscalculie. Het onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen:

- Individueel onderzoek door de orthopedagoog (vindt plaats op school)
- Gesprek met ouders door de orthopedagoog (vindt plaats op school)
- Groepsonderzoek (ongeveer één dagdeel en vindt plaats in Zwolle; Expertise VO, Landstede Groep)

Aan dit onderzoek zijn kosten verbonden. Het Ichthus College neemt 25% van de kosten voor haar rekening. Ouders betalen 75% van de kosten. De prijs van het onderzoek naar dyscalculie wordt vermeld op de website van "Expertise VO, Landstede Groep".

5.3.3 De dyscalculieverklaring

Een dyscalculieverklaring geeft aan dat uit psychodiagnostisch onderzoek is gebleken dat bij de leerling dyscalculie is vastgesteld. Ook geeft de verklaring expliciet aan welke ernstige belemmeringen hij of zij ondervindt bij het volgen van onderwijs. Tenslotte geeft de dyscalculieverklaring zo concreet mogelijk aan welke maatregelen, faciliteiten, materialen, begeleidings- en behandelvormen voor de leerling noodzakelijk zijn. Omdat dyscalculie een stoornis is met een structureel karakter, is de geldigheidsduur van dyslexieverklaring in principe onbepaald.

5.4 Begeleiding; basisfaciliteiten en extra aanbod

In de begeleiding van leerlingen met dyscalculie is het Ichthus College op zoek naar de balans tussen stimulans en uitdaging aan de ene kant en aan de andere kant compenseren en dispensereren. Bij iedere leerling met dyscalculie ligt die balans ergens anders. Dyscalculiebegeleiding is maatwerk. Het uitgangspunt daarbij is dat de leerlingen hun talenten ontwikkelen en dat type onderwijs volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten. Ons dyscalculiebeleid heeft tot doel de leerlingen een eerlijke kans te geven het diploma te halen dat past bij de cognitieve capaciteiten van de leerling. De voorwaarden om een opleiding met goed gevolg af te ronden zijn niet voor een onbelangrijk deel terug te voeren op de capaciteiten en het doorzettingsvermogen van de leerling zelf. Daarnaast zal de school de voorwaarden moeten scheppen om een leerling, die gediagnosticeerd is met dyscalculie, zo goed mogelijk te begeleiden. Hieronder staat beschreven hoe het Ichthus College deze visie in praktijk brengt.

5.4.1 Beschrijving van de basisfaciliteiten

Dyscalculiepas

Leerlingen met een dyscalculieverklaring krijgen op het Ichthus College een individuele dyslexiepas. Op deze pas staan de maatregelen waarop de leerling recht heeft:

- Extra tijd voor toetsen en SO's (20%) waarbij rekenvaardigheden worden gevraagd.
- Aangepaste beoordeling rekenfouten zoals afgesproken in de vakgroep rekenen/wiskunde
- Gebruik van kladpapier toestaan bij...
- Gebruik van de rekenmachine toestaan bij ...
- Toestaan van het gebruik van rekenkaarten

De rekencoach bepaalt welke maatregelen worden aangevinkt op de pas. Naast een dyscalculiepas wordt er in het groepsoverzicht opgenomen welke leerlingen een verklaring hebben. Tenslotte wordt er in het leerlingvolgsysteem aangegeven dat een leerling een dyscalculieverklaring heeft.

Voortgangsgesprekken

Tweemaal per jaar wordt er met elke leerling een voortgangsgesprek gevoerd (zo nodig vaker). Er wordt gekeken naar de volgende zaken:

- Welke leermanieren gebruikt de leerling? Zijn deze effectief?
- Hoe is de balans tussen inspanning en ontspanning? Nog gezond?
- Krijgt de leerling voldoende begrip/steun van de vakdocenten m.b.t. dyscalculie?
- Welke hulpmiddelen gebruikt de leerling? Hulp/hulpmiddelen nodig?
- Welke resultaten heeft de leerling?

Bij bijzonderheden worden ouders ingeschakeld en gezamenlijk afspraken gemaakt.

5.4.2 Beschrijving van de extra faciliteiten

Reken coaching

Als de begeleiding van de vakdocent rekenen niet voldoende is, kan de hulp ingeroepen worden van de rekencoach. De rekencoach verzorgt begeleiding aan kleine groepjes leerlingen op het gebied van rekenen/wiskunde. In deze lessen wordt de leerstof van rekenen/wiskunde herhaald en geoefend. Verder wordt er zo nodig een opzoekboekje samengesteld van rekenkaarten. De rekencoach heeft korte lijnen met de vakdocent rekenen/wiskunde. Afstemming over de aangeleerde strategie is van groot belang voor de leerling.

Remedial teaching

Het Ichthus College heeft via "Expertise VO, Landstede Groep" remedial teachers in dienst. Een remedial teacher is een specialist op het gebied van leren leren. Als er in het ondersteuningsteam wordt besloten om RT in te zetten, gaat de RT-er voor een periode van 10 weken één lesuur per week aan de slag met een leerling. Deze hulp wordt individueel aangeboden. Op advies van de rekencoach en/of de orthopedagoog wordt de leerling doorverwezen naar het ondersteuningsteam voor de aanvraag van RT-lessen. De remedial teacher houdt zich bezig met het aanleren van strategieën m.b.t. rekenen/wiskunde. Na afloop van de lessen wordt er een terugkoppeling gedaan naar ouder(s)/verzorger(s), mentor en vakdocent.

Faciliteiten

De wetgeving over mogelijke faciliteiten verandert regelmatig. Het dyscalculieprotocol wordt hierop dan aangepast. Wij bieden alleen begeleiding binnen de geldende regelgeving. Faciliteiten met betrekking tot dyscalculie op school gelden uitsluitend voor die leerlingen, van wie de school een geldige dyscalculieverklaring/verklaring ER ontvangen heeft. Een geldige dyscalculieverklaring is gebaseerd op een diagnostisch onderzoek en mag alleen afgegeven worden door een BIG-geregistreerde GZ-psycholoog of een orthopedagoog-generalist. De school bepaalt welke faciliteiten worden verleend, op basis van de dyscalculieverklaring en het advies van de orthopedagoog. Per leerling wordt afgewogen welke faciliteiten de school kan bieden en welke voor de leerling daadwerkelijk noodzakelijk zijn. Deze faciliteiten worden vastgelegd op een persoonlijke dyscalculiepas voor de leerling.

- *Toetsen:*

Onder toetsen wordt verstaan: SO's, proefwerken, tentamens en examens. Leerlingen met dyscalculie leerlingen geven met "DC" op het proefwerkblad zelf aan dat ze in het bezit zijn van een geldige dyscalculieverklaring.

- **Extra tijd:**
Leerlingen met een dyscalculieverklaring hebben recht op 20% extra tijd voor toetsen voor de vakken waarin rekenvaardigheden worden getoetst. Praktisch gezien is het echter niet altijd haalbaar om deze extra tijd te geven. Mogelijkheden om dit op te lossen zijn minder opgaven voor leerlingen met dyscalculie of de algehele tijdsduur voor de toets te verkorten, waardoor er extra tijd voor de leerling met dyscalculie overblijft.
- **Rekenmachine is altijd toegestaan.**
Indien nodig en vermeld in het begeleidingsplan: extra hulpmiddelen toestaan bijvoorbeeld opzoekboekje. Er wordt gestreefd naar zoveel mogelijk maatwerk.
- **Beoordeling rekenfouten:**
 - Wanneer een leerling met een dyscalculieverklaring inzicht laat zien, dan rekenfouten niet tellen.
 - Reken een rekenfout maar één keer en reken door met het foutief gegeven antwoord.
- **Gebruik rekenkaarten/opzoekboekje**
Leerlingen die tijdens de begeleiding (reken coaching/RT) een opzoekboekje hebben gemaakt mogen deze, na overleg met de desbetreffende docent, ook als naslagwerk gebruiken tijdens de toets. De docent bepaalt (in overleg met de rekencoach) hoe lang een leerling gebruik mag maken van dit naslagwerk. Dit naslagwerk mag niet gebruikt worden bij het CE-examen. Bij het CE-examen zijn de CvTE-rekenkaarten toegestaan.
- **Algemene faciliteiten:**
 - Aantekeningen of uitwerkingen op papier geven of laten kopiëren van een andere leerling die netjes en nauwkeurig werkt.
 - PowerPoint van het digitale schoolbord versturen via e-mail naar de leerling of werken met flipcharts. Leerling neemt initiatief en mailt de betreffende docent dit op te sturen.

5.5 Dyscalculie en het (school)examen

5.5.1 Tijdverlenging

Leerlingen met een dyscalculieverklaring hebben bij het centraal examen recht op een standaard tijdverlenging van 30 minuten bij vakken waarbij rekenvaardigheden worden gevraagd. Bij het schoolexamen hebben leerlingen dezelfde rechten als bij het centraal examen. Ook hier geldt dat tijdverlenging bij voorkeur in verhouding moet zijn met de toets. Leerlingen die gebruik maken van tijdverlenging zitten achterin de ruimte zodat ze geen hinder ondervinden van leerlingen die eerder weggaan.

5.5.2 ER-toets (aangepaste rekentoets)

Leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblemen hebben recht op het maken van de ER-toets. De ER is een aangepaste toets waarbij de leerlingen gebruik mogen maken van rekenkaarten (afgegeven door de CvTE) en de rekenmachine. De extra tijd zit al verwerkt in de toets, er worden minder vragen gegeven. De keuze tussen de reguliere rekentoets of de ER toets wordt in overleg met leerling, ouders, vakdocent en rekencoach vastgesteld. Ouders, leerling en school tekenen voor deelname aan de ER-toets.

5.5.3 Gebruik rekenkaarten bij het (school)examen

Leerlingen met dyscalculie mogen bij schoolexamens en het examen rekenkaarten gebruiken die zijn afgegeven door de CvTE. Deze standaard rekenkaarten mogen alleen gebruikt worden bij vakken waarbij rekenvaardigheden worden gevraagd. Leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblemen die de ER-toets maken, mogen bij die toets de aanvullende rekenkaart gebruiken. Ook deze aanvullende rekenkaart wordt afgegeven via de CvTE. Deze aanvullende rekenkaart mag niet bij andere vakken worden gebruikt.

5.6 Doelen op het gebied van dyscalculie/ER

Voor de periode 2018-2020 willen we werken aan de volgende doelen. De doelen zijn SMART uitgewerkt in een PDCA-cyclus. (zie bijlage).

- Organiseren van een ouderavond voor ouders van leerlingen met dyscalculie/ER
- Vergroten van kennis van dyscalculie/ER bij de wiskunde/rekendocenten

6. Bijlagen

6.1 Taal- en rekenbeleidsplan doel 1

Overkoepelende begrip (Plan-fase)	Leesvaardigheid
Doel (Plan-fase)	<ul style="list-style-type: none"> - Verbetering van de scores bij Diatekst begrijpend lezen. - Docenten zijn zich bewust dat elke docent een taaldocent is
Huidige situatie (Plan-fase)	<ul style="list-style-type: none"> - Conclusie leerjaar 1: Alleen TL scoort gemiddeld gezien bij beide afnames in de streefscore. De overig niveaus zitten onder de streefscore. Vwo laat een goede ontwikkeling zien, deze groep scoort gemiddeld gezien bij de 2^e afname net in de streefscore. - Conclusie leerjaar 2: BBL, KBL en Havo scores gemiddeld gezien onder de streefscore. TI en Vwo scores iets beter, maar nog wel aan de onderkant van de streefscore. - Conclusie leerjaar 3: Zowel Havo als Vwo scoort in leerjaar 3 gemiddeld gezien net onder de streefscore. - Docenten herkennen dat veel leerlingen moeite hebben met begrijpend lezen, dit heeft gevolgen voor de resultaten van de verschillende vakken. Nog niet alle vakgroepen zijn actief bezig met dit onderwerp.
Wanneer zijn we tevreden? (Plan-fase)	<ul style="list-style-type: none"> - Als op alle niveaus de streefscore wordt behaald of als ze daarboven zitten (Diatekst) - Als alle vakgroepen zich bewust zijn van het belang van leesvaardigheid voor hun vak en daarvoor acties hebben afgesproken.
Werkdoelen/acties (DO-fase)	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen met E-score bij Diatekst begeleiding bieden in kleine groepjes door vakdocent. - Leerlingen met tweemaal een E-score (achter elkaar) RT aanbieden - Leesuur instellen voor het vmbo, onderzoeken of dit ook haalbaar is tijdens uren dat er uitval is. - Het belang van leesvaardigheid onder de aandacht brengen van alle vakdocenten door de vakgroepen actief te benaderen op dit onderwerp.
Hoe en wanneer evalueren we dit? (Check-fase)	<ul style="list-style-type: none"> - Resultaten Diatekst doornemen en analyseren aan het eind van het schooljaar 2018-2019 - Check vakgroep plannen Nederlands, Science, Mens&Maatschappij en Economie.
Wie is verantwoordelijk? (DO en Check fase)	Alle docenten, vakgroep voorzitters, docenten Nederlands, docenten Diateksten, remedial teachers en coördinator leerlingbegeleiding

--	--

6.2 Taal- en rekenbeleidsplan doel 2

Overkoepelende begrip (Plan-fase)	Rekenvaardigheid
Doel (Plan-fase)	Behoud en/of verbetering van de scores bij diacijfer en meer voldoende voor de rekenexamens
Huidige situatie (Plan-fase)	Alle leerjaren (klas 1 -3) en alle niveaus scoren in of boven de streefscore bij Diatoets rekenen. Op de rekenexamens is het percentage onvoldoendes bij de havo hoog. V6: 0% onvoldoende V5: 3% H5: 20% H4: 45% TL4: 10% TL3: 2% N.B. V5, H4 en TI 3 hebben nog twee herkansingen
Wanneer zijn we tevreden? (Plan-fase)	Als op alle niveaus de streefscore wordt behaald of als ze daarboven zitten en als op de rekenexamens het aantal onvoldoendes op alle niveaus maximaal 5%.
Werkdoelen/ acties (DO-fase)	<ul style="list-style-type: none"> - In alle klassen op ieder niveau accepteren we in principe geen onvoldoendes. Bij het behalen van een onvoldoende krijgt een leerling een extra opdracht en moet hij nadat de opdracht goed is afgerond de toets herkansen. De methode, Bettermarks geeft de leerlingen voor zover van toepassing ontwikkelpunten aan. Deze moeten steeds naar behoren worden afgerond - Leerlingen met E-score voor Diatoetsen een periode rekenbegeleiding geven - Leerlingen met tweemaal een E-score voor Diatoetsen rekenen RT aanbieden. - Dossier aanleggen voor leerlingen met rekenproblemen en extra ondersteuning bieden.
Hoe en wanneer evalueren we dit? (Check-fase)	<ul style="list-style-type: none"> - Resultaten doornemen en analyseren aan het eind van het schooljaar.
Wie is verantwoordelijk? (DO en Check fase)	Alle rekendocenten, diatoetsbegeleiders en remedial teachers, coördinator leerlingbegeleiding.

